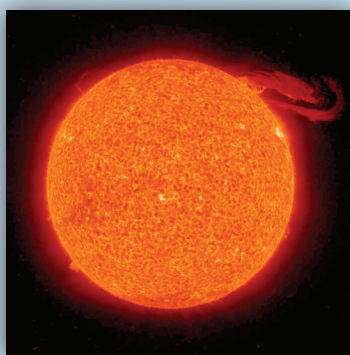

אור הכוכבים

האם יתכן כי מידע מדעי בעניין מקורו של אור הכוכבים, שנתגלה למדע רק במאות השנים האחרונות, כתוב במפורש במקורות ישראל מלפני כ-2000 שנה? האם יתכן שמידע זה אף שימש כבר אז לצרכים מעשיים, כגון לפסיקת הלכה? הנה לפניכם.

בעיני המתבונן טרם העידן המודרני, הכוכבים בשמים נראים כנקודות אור לבן. קשה לשער את מקור האור, כיצד הוא נוצר ומהי מהותו. זאת בניגוד לשמש למשל, אשר גם בעין המתבונן שאיננו חמוש בידיעות או אמצעי מדידה מדעיים, נראית ככדור אש בוער, כפי שאכן ידוע כיום כי אנרגיית השמש נובעת מתהליכים שונים הכוללים היתוך גרעיני ובעירת מימן.

בעירת השמש,
צילום מחללית NASA,
29.9.2008

רק במאה ה-16 הועלתה לראשונה הצעה מדעית, לפיה הכוכבים גם הם גופים דמויי שמש¹, אלא שמצויים הם במרחק רב מכדור הארץ. רק במאה ה-20 זוהה לראשונה תהליך בעירת המימן בשמש עצמה², ועמו ההבנה כי אור הכוכבים גם הוא נובע מתהליך בעירה דומה³. מדובר בתגליות מדעיות מלפני כ-100 שנה בלבד.

מה אומרת על כך היהדות?

כבר לפני 2000 שנה (!) נכתב במפורש במקורות ישראל כי אור הכוכבים נובע מבעירה - "אש":

"אור הכוכבים שהן של [שהם עשויים מ-] אש"

"הכוכבים... מאורי האש"

(פרקי דרבי אליעזר כ', מלפני כ-2000 שנה)

מידע זה היה ברור לחכמינו כל כך בביטחון, עד שהכתיב פסיקת הלכה למעשה בעניין מצוות: כידוע, בכל שבוע בצאת השבת אנו עושים הבדלה. ההבדלה המציינת את יציאת השבת, כפי שנצטוונו: **"זכור את יום השבת לקדשו"** (שמות כ', ז) - **"לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו"** (ספר המצוות לרמב"ם). כלומר ההבדלה דומה לקידוש שבכניסת השבת, אלא שהיא מציינת את יציאת השבת. בהבדלה אנו צריכים, בין היתר, לברך ברכת "בורא מאורי האש" על נר דולק (בוער). אך מה יעשה אדם ההולך בדרך בצאת השבת, ואין לו נר?

"ואם אין לו אש,

פושט ידו לאור הכוכבים, שהן של [שהם עשויים מ-] אש...

ואומר: ברוך בורא מאורי האש"

(פרקי דרבי אליעזר, כ')

אם אין לאדם נר יכול לברך על אור הכוכבים (!), שהרי גם הם אש.

וכן נפסק במקורות עתיקים נוספים, הנה לפניכם מהמאה ה-12:

"אם היה בדרך פושט ידיו לאור הכוכבים שהן של אש"

ואומר בורא מאורי האש"

(ספר הרוקח [המאה ה-12] הלכות הבדלה סימן שנו')

"מצאתי להרבה גדולי רבותינו הראשונים
[הראשונים - המאה ה-11 עד ה-15]
שמביאין ומוריין לעשות כן
[לברך בורא מאורי האש על אור הכוכבים בהבדלה]
להלכה ולמעשה"

(הגאון ר' משה שטרן מדברצ'ין זצ"ל בקובץ כרם שלמה (שנה ב' ק"ו ו' ע' כ"ח והלאה), מתוך "דף על הדף" פסחים ב' א')

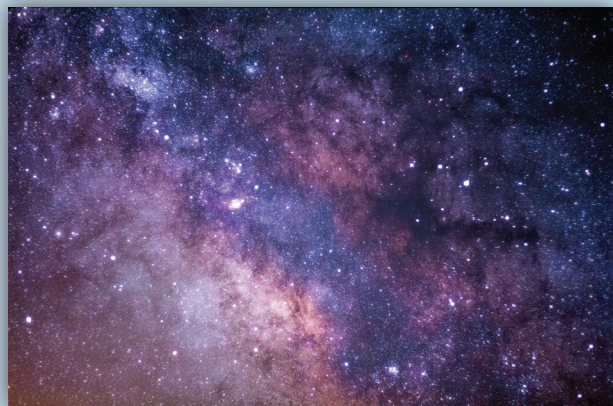
מדהים, לא?

▶ ברכת "בורא מאורי האש" בהבדלה

מקורות תורניים נוספים - הפוסקים שניתן לברך על אור הכוכבים "מאורי האש":

- ✦ סדר רב עמרם גאון
- ✦ ובשערי שמחה לרבינו יצחק אבן גיאת ה' הבדלה.
- ✦ ובליקוטי פרדס מרש"י בענין מוצאי שבת
- ✦ וברוקח (סי' שנ"ו)
- ✦ והמנהיג בדין שבת (אות ס"ה)
- ✦ ושבלי הלקט (סוף כלל שני)
- ✦ ואור זרוע ה' מוצאי שבת (סי' צ"ג)
- (על פי שו"ת ציץ אליעזר, א' כ' פרק י"ג)

הערה חשובה:

ברכת "מאורי האש" על אור הכוכבים איננה הלכה למעשה בזמננו. בימינו מברכים על הנר בלבד ולא על אור הכוכבים, מטעמים שונים, ובהם שהשולחן ערוך לא הביאו הלכה למעשה (שו"ע או"ח סימן רח"צ) וכי אור הכוכבים חלש (שו"ת יביע אומר ח"א או"ח סימן יח').

תמונות

1. Pixabay.com ותמונות חופשיות

2. נר הבדלה -

מאת Ubub92 - נוצר על-ידי מעלה היצירה, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15333565>, CC BY-SA 4.0

מקורות

1. <https://www.universetoday.com/25156/history-of-stars/>

“In 1584, Giordano Bruno proposed that stars were other objects like our Sun, just much further away”

2. <https://now.northropgrumman.com/cecilia-payne-gaposchkin-discovered-what-stars-are-made-of/>

“1925... Through meticulous observation, Payne demonstrated that the sun is actually mostly made of hydrogen and helium.”

3. <https://now.northropgrumman.com/cecilia-payne-gaposchkin-discovered-what-stars-are-made-of/>

“1925... She was surprised to discover that all stars had similar compositions. Contrary to popular belief, Cecilia Payne-Gaposchkin found out what stars are made of: hydrogen and helium.”